

ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA RADNYCH GMIN PRZYRODNICZO CENNYCH WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Danuta Guzal-Dec✉

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Abstrakt. Celem opracowania była analiza wybranych aspektów świadomości ekologicznej radnych gmin przyrodniczo cennych województwa lubelskiego. W opracowaniu wykorzystano wyniki badań autorki zrealizowanych w 2013 r. w ramach projektu „Ekologiczne uwarunkowania i czynniki rozwoju funkcji gospodarczych na obszarach przyrodniczo cennych województwa lubelskiego”, finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki. Teren badania stanowiło 30 gmin o najwyższej cenności ekologicznej w województwie lubelskim według wskaźnika opracowanego przez D. Guzal-Dec w ramach badania cenności ekologicznej gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa lubelskiego. Przy użyciu kwestionariusza ankiety przebadano 383 radnych, czyli 86% ogółu. Radni z gmin przyrodniczo cennych wykazywali pozytywny stosunek do otaczających ich szczególnie cennych elementów przyrody, często mieli jednak zbyt niski poziom wiedzy na temat jej ochrony.

Słowa kluczowe: świadomość ekologiczna, radni, obszary przyrodniczo cenne, województwo lubelskie

WPROWADZENIE

Realizacja jakiegokolwiek działania wymaga świadomości jednostki co do tego, czym jest dane działanie i jak należy je wykonać. Świadomość to stan, w którym jednostka umie zareagować na zmiany zachodzące w jej otoczeniu oraz dostrzegać szanse i zagrożenia

pojawiające się w perspektywie czasowej, to zdolność umysłu do odzwierciedlania obiektywnej rzeczywistości. Świadomość ma charakter dynamiczny. Można wyróżnić świadomość ogólną i szczegółową. Świadomość ekologiczna jest zaliczana do świadomości szczegółowej (Leśniewski, 2011). Celem opracowania była analiza wybranych aspektów świadomości ekologicznej radnych gmin przyrodniczo cennych¹ województwa lubelskiego.

MATERIAŁ I METODYKA

Na potrzeby opracowania wykorzystano wyniki badań autorki zrealizowanych w 2013 roku w ramach projektu „Ekologiczne uwarunkowania i czynniki rozwoju funkcji gospodarczych na obszarach przyrodniczo cennych województwa lubelskiego” finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki. Teren badania stanowiło

¹ Jako jeden z wyznaczników cenności przyrodniczej gminy przyjęto występowanie w jej granicach, w całości lub przeważającej części obszaru podlegającego powierzchniowej ochronie przyrody, przy znaczącym reżimie ochronnym oraz wyodrębnionych planach ochronnych i administratorach tych obszarów, a więc dotyczy to takich form ochrony prawnej jak: rezerваты przyrody, parki narodowe i krajobrazowe, obszary Natura 2000 (duże przestrzennie obszary o dużej bioróżnorodności).

✉ dr Danuta Guzal-Dec, Katedra Ekonomii i Zarządzania, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, ul. Siderska 95/97, 21-500 Biała Podlaska, Poland, e-mail: danuta_guzal-dec@wp.pl

30 gmin² o najwyższej cenności ekologicznej w województwie lubelskim, według wskaźnika opracowanego przez D. Guzal-Dec w ramach badania cenności ekologicznej gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa lubelskiego (procedura opisana szczegółowo w: Guzal-Dec, 2013). Za pomocą kwestionariusza ankiety przebadano 383 radnych – 86% ogółu.

POJĘCIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ

Świadomość ekologiczna występuje w dwóch zasadniczych sferach: aksjologiczno-normatywnej oraz opisowo-technicznej. Sfera aksjologiczno-normatywna zawiera określony system wartości i norm moralnych dotyczących wzajemnych powiązań między społeczeństwem a przyrodą oraz człowiekiem a środowiskiem. W tym kontekście trwałym składnikiem świadomości ekologicznej są wartości ekologiczne (które zwykle dzielą się na wartości uznawane i odczuwane, deklarowane i akceptowane), a także oparte na nich postawy ekologiczne. W sferze opisowo-technicznej można natomiast wyróżnić wiedzę ekologiczną i wyobraźnię ekologiczną. Wiedza ekologiczna obejmuje znajomość procesów zachodzących w biosferze i ekosystemach, zależności i wzajemnych powiązań stanowiących o równowadze systemów, o zależnościach między różnymi sferami działalności człowieka a środowiskiem itp. Wyobraźnia ekologiczna to umiejętność przewidywania ekologicznych skutków podejmowanych działań, zdolność dostrzegania powiązań między działalnością człowieka a procesami zachodzącymi w przyrodzie oraz umiejętność planowania działań zgodnych z wymaganiami wiedzy ekologicznej (Górka i in., 2001).

W zakresie tego pojęcia Wódz proponuje zawrzeć całość społecznych poglądów, opinii i ocen oraz społecznych wartości, norm i wzorów zachowań związanych ze stosunkiem człowieka do otoczenia przyrodniczego (Wódz, 1990).

Mirowski wyróżnia trzy sfery świadomości ekologicznej (Mirowski, 1999):

² Grupa 30 jednostek samorządowych wyłonionych w przywoływanych badaniach to: Janów Podlaski, Konstantynów, Józefów, Łukowa, Obsza, Dzwola, Janów Lubelski, Modliborzyce, Janowiec, Kazimierz Dolny, Wąwolnica, Kraśniczyn, Wilków, Dębowa Kłoda, Sosnowica, Stężyca, Lubycza Królewska, Susiec, Tarnawatka, Tomaszów Lubelski, Rossosz, Sławatycze, Urszulin, Włodawa, Adamów (zamojski), Krasnobród, Łabunie, Skierbieszów, Stary Zamość, Zwierzyniec.

- informacje – czyli stan wiedzy o przyrodzie i zagrożeniach środowiska,
- oceny – z którymi łączy się zaangażowanie emocjonalne,
- postawy – od których zależy motywacja do działania.

Stan środowiska naturalnego związany jest z potrzebami ekologicznymi, które można scharakteryzować jako chęć życia w nieskażonym środowisku naturalnym i korzystania z jego zasobów naturalnych (Kasprzyk, 2003). Dlatego też niezwykle istotnym warunkiem wyboru i realizacji potrzeb ekologicznych – jako pierwszorzędných potrzeb egzystencjalnych mających istotny wpływ na jakość życia – jest świadomość ekologiczna. Celem rozwoju świadomości ekologicznej człowieka jest wykształcenie zachowań, które byłyby nastawione na ochronę środowiska zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i ogólnym, dotyczącym społeczeństwa i poszczególnych jego grup (Möller, 2004). Wysoko rozwinięta świadomość ekologiczna oraz pozytywne i przyjazne dla środowiska naturalnego postawy, zachowania i działania wymagają dobrze zaplanowanego i konsekwentnie realizowanego kształcenia, obejmującego różnorodne dziedziny ochrony środowiska. Kształcenie musi być uzupełniane o dobrze zorganizowaną politykę informacji o środowisku naturalnym i o jego stanie. Tylko kompleksowe działania mogą służyć rozwojowi i upowszechnianiu trwałych, proekologicznych wzorców zachowań oraz postaw polityków, przedsiębiorców, konsumentów i ogółu społeczeństwa (Rudnicki, 2011).

WYNIKI BADAŃ

W ramach przeprowadzonych badań własnych ankietyzacji poddano 383 radnych, w tym 293 mężczyzn – 76% ogółu i 90 kobiet – 24% ogółu. Najliczniejszą grupę wiekową stanowili radni z przedziału wiekowego 45–54 lat (prawie 40% badanych), 27% ogółu znajdowało się w przedziale 55–64 lat, a 23% w przedziale 35–44 lat. Radni z wykształceniem średnim stanowili prawie 40% badanych. Wykształcenie wyższe miało 32%, a podstawowe i zasadnicze łącznie 22% radnych.

W ramach badania świadomości ekologicznej analizie poddano wybrane aspekty wiedzy, ocen i postaw radnych wobec środowiska naturalnego. Pierwszą analizowaną kwestią była waloryzacja przyrody w zamieszkiwanej gminie. Zdecydowana większość ankietowanych radnych gmin przyrodniczo cennych dostrzegała

występowanie w swojej najbliższej okolicy terenów o dużych walorach przyrodniczych – 333 wskazania, czyli 87% badanych. W ramach wspomnianej grupy 38% wskazywało poszczególne formy ochrony przyrody (wskazania parków, rezerwatów), a 62% typowe elementy przyrody (lasy rzeki, jeziora itp.).

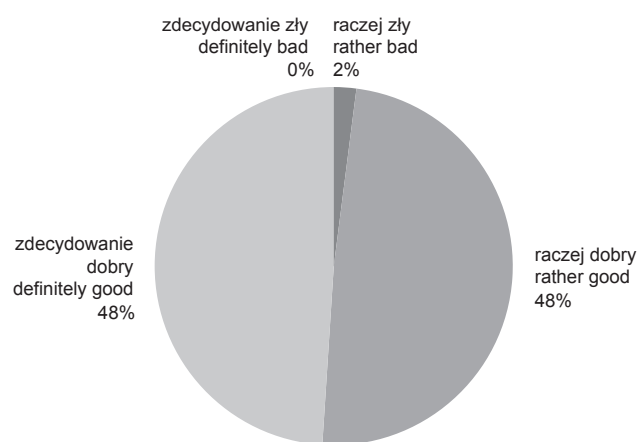
Kolejnym badanym aspektem świadomości ekologicznej była samoocena poziomu wiedzy z zakresu problematyki ochrony środowiska. Średnia arytmetyczna samooceny (przy czterostopniowej skali oceny, gdzie 1 to ocena niska, a 4 to ocena bardzo wysoka) wyniosła 2,26, natomiast mediana 2. Poziom wiedzy ankietowani ocenili zatem jako przeciętny, a samo zamieszkiwanie na obszarze chronionym nie wpływa, jak widać, na wysoki poziom wiedzy na temat ochrony otaczającej, wyróżniającej się szczególnymi walorami, przyrody.

Szczegółowe badania uwarunkowań samooceny poziomu wiedzy radnych z zakresu problematyki ochrony środowiska wykazały jej statystycznie istotne uwarunkowanie poziomem wykształcenia (tab. 1).

Wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia badanych radnych poprawiała się ich samoocena poziomu wiedzy z zakresu problematyki ochrony środowiska (test Chi kwadrat Pearsona wynosi 24,05, $df = 2$, przy poziomie istotności $p = 0,00001$).

Kolejną badaną kwestią było dostrzeżenie przez radnych występowania zagrożeń środowiska przyrodniczego na terenie zamieszkiwanej gminy. W gminach

przyrodniczo cennych występowanie zagrożeń dostrzegło 41% badanych radnych, co wiąże się z pozytywną oceną stanu środowiska na terenie zamieszkiwanej gminy. Przy czterostopniowej skali odpowiedzi, gdzie 1 oznacza ocenę zdecydowanie negatywną, 2 – raczej negatywną, 3 – raczej pozytywną, a 4 – zdecydowanie pozytywną, średnia arytmetyczna ocen radnych wyniosła 3,47. Szczegółowe informacje dotyczące struktury ocen przedstawiono na rysunku 1.

Rys. 1. Ocena stanu środowiska na terenie zamieszkiwanej gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań.

Fig. 1. Assessment of environmental status within the commune of residence

Source: own elaboration based on research.

Tabela 1. Poziom wykształcenia a samoocena poziomu wiedzy radnych z zakresu problematyki ochrony środowiska

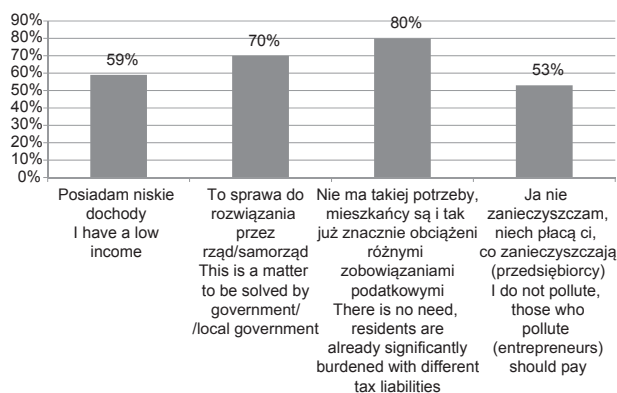
Table 1. Level of education and individually assessed level of knowledge of councilors on environmental protection

Poziom wiedzy Level of knowledge	Poziom wykształcenia Level of education		
	zasadnicze i podstawowe vocational and primary	średnie secondary	powyżej średniego above secondary
Niski i przeciętny Low and average	84,95%	73,94%	54,78%
Wysoki i bardzo wysoki High and very high	15,05%	26,06%	45,22%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań.
Source: own elaboration based on research.

Wysoka średnia ocen stanu środowiska na terenie zamieszkiwanej gminy wynikała zapewne z relatywnie – względem innych województw – dobrego (z powodu niskiego poziomu uprzemysłowienia) stanu środowiska w województwie lubelskim.

Mimo że, jak już podano, występowanie na terenie zamieszkiwanej gminy zagrożeń środowiska przyrodniczego dostrzegło 41% badanych radnych, to jedynie 19% zgłosiło deklarację dobrowolnego samoopodatkowania na rzecz ochrony środowiska (likwidacji zagrożeń środowiska) w najbliższym otoczeniu. Na wykresie 2 przedstawiono informacje o przyczynach odmowy samoopodatkowania na rzecz ochrony środowiska w najbliższej okolicy. Ankietowani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź z zaproponowanej

Rys. 2. Przyczyny odmowy dobrowolnego samoopodatkowania na rzecz ochrony środowiska w najbliższym otoczeniu
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań.

Fig. 2. Reasons for refusal of voluntary self-taxation for the protection of the environment in the immediate vicinity
Source: own elaboration based on research.

kafeterii. Najczęstszą przyczyną odmowy było przekonanie o braku potrzeby samoopodatkowania, wynikające ze znacznego dotychczasowego obciążenia podatkowego. Niepokojący jest natomiast duży odsetek (53%) wskazań „ja nie zanieczyszczam, niech płacą ci, co zanieczyszczają”, który może wynikać z braku świadomości ingerencji w środowisko naturalne.

Badanie szczegółowe dotyczące analizy uwarunkowań gotowości samopodatkowania na rzecz ochrony środowiska (likwidacji zagrożeń środowiska) w najbliższym otoczeniu wykazało statystycznie istotne zależności między gotowością samoopodatkowania a poziomem wykształcenia i zamożnością radnych (tab. 2 i 3).

Wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia badanych radnych częściej pojawiała się deklaracja samopodatkowania na rzecz ochrony środowiska (test Chi kwadrat Pearsona wynosi 10,68, $df = 2$, przy poziomie istotności $p = 0,0048$).

Radni posiadający wyższy poziom dochodu częściej także zgłaszali gotowość samoopodatkowania (test Chi kwadrat Pearsona wynosi 6,27, $df = 2$ przy poziomie istotności $p = 0,04347$).

Kolejnym badanym zagadnieniem było postrzeganie przez radnych odpowiedzialności za podejmowanie działań na rzecz poprawy stanu środowiska w gminach. Zdaniem radnych jest to zadanie przede wszystkim władz centralnych, następnie władz gminnych, a dopiero

Tabela 2. Poziom wykształcenia a deklaracja dobrowolnego samoopodatkowania na rzecz ochrony środowiska w najbliższym otoczeniu

Table 2. Level of education and the statement of voluntary self-taxation for the protection of the environment in the immediate vicinity

Deklaracja samoopodatkowania Declaration of self-taxation	Poziom wykształcenia Level of education		
	zasadnicze i podstawowe vocational and primary	średnie secondary	powyżej średniego above secondary
Odmowa samoopodatkowania Refusal of self-taxation	85,71%	84,57%	70,43%
Zgoda na samoopodatkowanie Consent to self-taxation	14,29%	15,43%	29,57%

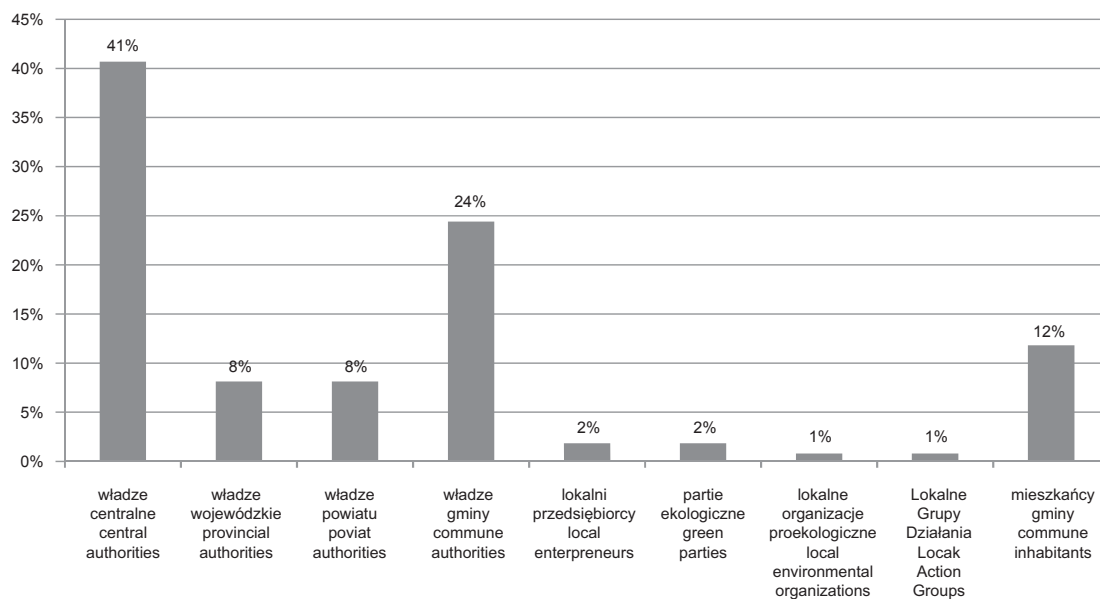
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań.
Source: own elaboration based on research.

Tabela 3. Poziom dochodu a deklaracja dobrowolnego samoopodatkowania na rzecz ochrony środowiska w najbliższym otoczeniu

Table 3. Level of income and the statement of voluntary self-taxation for the protection of the environment in the immediate vicinity

Deklaracja samoopodatkowania Declaration of self-taxation	Poziom dochodu netto przypadającego na jednego członka gospodarstwa domowego Level of net income attributable to one member of a household		
	do 1000 zł to 1000 PLN	1001–1500	powyżej 1500 more than 1500
Odmowa samoopodatkowania Refusal of self-taxation	82,90%	83,72%	67,44%
Zgoda na samoopodatkowanie Consent to self-taxation	17,10%	16,28%	32,56%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań.
Source: own elaboration based on research.

Rys. 3. Podmioty odpowiedzialne, w opinii radnych, za podejmowanie działań na rzecz poprawy stanu środowiska w gminach

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań.

Fig. 3. Entities responsible, in the opinion of councilors, for taking action to improve the environment in communes

Source: own elaboration based on research.

na trzecim miejscu (tylko 12% wskazań) mieszkańców. Jest to tym bardziej interesujące, że 71% ankietowanych wskazało, że poprawa stanu środowiska zależy przede wszystkim od postaw i zachowań wszystkich ludzi, a więc dostrzegali konieczność działań oddolnych. Szczegółowe informacje odnośnie do struktury wskazań poszczególnych podmiotów zawarto na rysunku 3.

W opinii przedstawicieli gmin cennych przyrodniczo występowanie na ich terenie obszarów chronionych nie jest oczywistą barierą rozwoju. Wystąpiło tu 40% wskazań „zdecydowanie nie” i „raczej nie” oraz 23% wskazań „trudno powiedzieć” wobec tylko 6% wskazań „zdecydowanie tak”. Mimo że badani radni niejednocześnie negatywnie ocenili wpływ występowania obszarów chronionych na rozwój gminy, to w większości (74% ogółu) wskazywali na konieczność wsparcia/rekompensaty dla gmin cennych przyrodniczo w związku z koniecznością utrzymania wysokiej jakości środowiska naturalnego.

Analiza opinii radnych na temat priorytetów rozwoju lokalnego pozwala stwierdzić, że przedstawiciele samorządu deklarują kreowanie zrównoważonego rozwoju

lokalnego, uwzględniając wpływ prowadzonej polityki w równej mierze na trzy sfery rozwoju. Należy jednak zauważyć, że w gminach cennych przyrodniczo ważne było także oddziaływanie społeczne prowadzonej polityki lokalnej – 10% wskazań „przede wszystkim wpływ na społeczeństwo”. Szczegółowe informacje zaprezentowano na rysunku 4.

Badanych radnych poproszono także o przedstawienie opinii na temat szczegółowych dylematów związanych z realizacją zrównoważonego rozwoju w gminie.

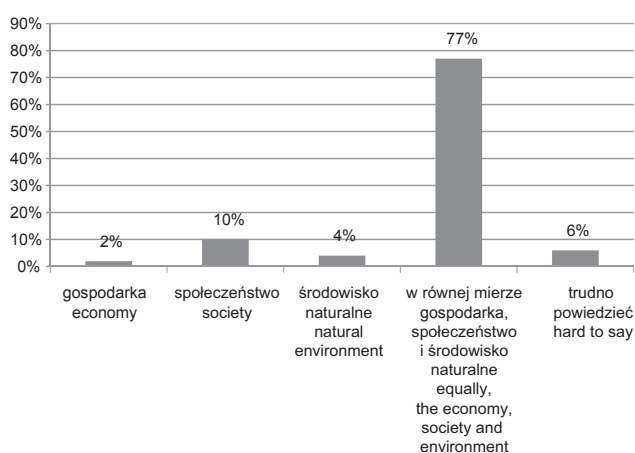
Według 24% ankietowanych potrzeby rozwoju infrastruktury komunalnej są ważniejsze od potrzeb ochrony środowiska (odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam” i „raczej się zgadzam”), 22% ogółu zgadza się ze stwierdzeniem, że z przestrzegania zasady „zanieczyszczający płaci” można zwolnić przedsiębiorstwa stanowiące podstawę gospodarki gminy, a 29% stwierdza, że wymogi ochrony środowiska przyrodniczego są ważniejsze od interesu przedsiębiorcy. Przyczyną powyższych poglądów może być przede wszystkim niedostatecznie rozwinięty sektor gospodarczy i niedorozwój infrastruktury w gminach cennych przyrodniczo. Wydaje się zatem, że

Tabela 4. Opinie radnych na temat podstawowych dylematów związanych z realizacją zrównoważonego rozwoju w gminie
Table 4. Opinions of councilors on basic dilemmas related to the implementation of sustainable development in the community

Zagadnienie Issue	Zdecydowanie się nie zgadzam (% wskazań) I strongly disagree (% of indication)	Raczej się nie zgadzam (% wskazań) I rather disagree (% of indication)	Raczej się zgadzam (% wskazań) I rather agree (% of indication)	Zdecydowanie się zgadzam (% wskazań) I strongly agree (% of indication)	Trudno powiedzieć (% wskazań) Hard to say (% of indication)
Potrzeby rozwoju infrastruktury komunalnej są ważniejsze od potrzeb ochrony środowiska Developmental needs of commune infrastructure are more important than the needs of environmental protection	12	30	17	7	34
Wymogi ochrony środowiska przyrodniczego są ważniejsze od interesu przedsiębiorcy Environmental protection requirements are more important than the interests of entrepreneurs	7	29	19	10	35
Z przestrzegania zasady „zanieczyszczający płaci” można zwolnić przedsiębiorstwa stanowiące podstawę gospodarki gminy In compliance with the “polluter pays” principle, companies being the basis of the commune economy can be released	18	30	14	8	30

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań.
 Source: own elaboration based on research.

Rys. 4. Obszary, które władze lokalne powinny brać pod uwagę, podejmując decyzje o kierunkach rozwoju gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań.

Fig. 4. Fields to be considered by local authorities while deciding on commune development

Source: own elaboration based on research.

mimo ogólnej deklaracji kształtowania polityki rozwoju zrównoważonego w przypadku gmin cennych przyrodniczo problematyczna jest realizacja praktycznych działań w związku z istnieniem wielu zapóźnień w sferze rozwoju gospodarczego.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Badanie wybranych aspektów świadomości ekologicznej radnych gmin przyrodniczo cennych pozwala wskazać następujące jej wyróżniki:

- w samoocenie radnych gmin przyrodniczo cennych ich poziom wiedzy w zakresie problematyki ochrony środowiska jest przeciętny, wykazano przy tym istotnie statystyczną dodatnią zależność między poziomem samooceny a wykształceniem badanych,
- radni gmin przyrodniczo cennych dostrzegają walory przyrodnicze obszarów chronionych, ale rzadko skłonni są ponosić koszty utrzymania dobrego stanu środowiska na swoim terenie; wykazano, że

skłonność do ponoszenia kosztów (samoopodatkowania na rzecz ochrony środowiska w najbliższej okolicy) pozostaje w istotnej statystycznie dodatniej zależności z poziomem wykształcenia i dochodu badanych,

- w opinii radnych występowanie na terenie gmin obszarów chronionych nie jest oczywistą barierą rozwoju i może stanowić czynnik rozwoju,
- mimo przekonania, że stan środowiska zależy od nas samych, radni z gmin przyrodniczo cennych źródeł poprawy stanu środowiska upatrywali częściej w działaniach podejmowanych na poziomie makrospołecznym – przez władze centralne, a rzadziej w przestrzeni lokalnej,
- mimo ogólnej deklaracji kształtowania polityki rozwoju zrównoważonego w przypadku gmin cennych przyrodniczo problematyczna jest realizacja koncepcji w praktyce.

Należy zatem stwierdzić, że ankietowani radni z gmin przyrodniczo cennych wykazują pozytywny stosunek do otaczających ich szczególnie cennych elementów przyrody, posiadają oni jednak często zbyt niski poziom wiedzy na temat jej ochrony. Niezbędne jest zatem rozwijanie w środowiskach decydentów – władz samorządowych – świadomości ekologicznej odnośnie do realizowanej polityki rozwoju lokalnego także przez edukację ekologiczną.

LITERATURA

- Górka, K., Poskrobko, B., Radecki, W. (2001). *Ochrona środowiska. Problemy społeczne, ekonomiczne i prawne* (s. 30–31). Warszawa: PWE.
- Guzal-Dec, D. (2013). Operacjonalizacja modelu Presja-Stan-Reakcja w badaniu cenności ekologicznej gmin wiejskich na przykładzie województwa lubelskiego. *Rocz. Ochr. Środ.*, 15, 3, 2925–2941.
- Kasprzyk, S. (2003). Normatywny wymiar ekologicznych i sozologicznych idei w systemie prawa państwowego i kościelnego (s. 57). Lublin: Bramka.
- Leśniewski, M. A. (2011). Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych jako forma przedsiębiorczości ekologicznej (s. 30–31). W: *Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorstw sektora energii odnawialnej Polsce. Badania przeprowadzone pod kierunkiem prof. K. Kucińskiego w Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie SGH w Warszawie. Raport z badań 01/S/0003/11*. Warszawa: SGH.
- Mirowski, W. (1999). Świadomość ekologiczna współczesnego społeczeństwa polskiego. W: W. Mirowski, P. Gliński (red.). *Świadomość ekologiczna i społeczne ruchy „Zielonych” w Polsce* (s. 15). Warszawa: Instytut Filozofii i Socjologii PAN.
- Möller, L., (2004). Proekologiczna edukacja oraz informacja o środowisku jako główne składniki wiadomości ekologicznej. W: M. Kramer, M. Urbaniec, A. Kryński (red.). *Międzynarodowe zarządzanie środowiskiem, t. I, Interdyscyplinarne założenia proekologicznego zarządzania przedsiębiorstwem. Studia Ekonomiczne* (s. 133). Warszawa: C. H. Beck.
- Rudnicki, M., (2011). Ochrona środowiska we współczesnej polityce władz publicznych. W: M. Górski i in. (red.), *Administracja publiczna – człowiek a ochrona środowiska – zagadnienia społeczno-prawne* (s. 305). Warszawa: Wolters Kluwer business.
- Wódz, J. (1990). Świadomość ekologiczna mieszkańców Górnego Śląska – postawienie problemu. W: J. Wódz (red.), *Problemy świadomości ekologicznej* (s. 13). Katowice: Wyd. ŚIN.

ENVIRONMENTAL AWARENESS OF COUNCILORS IN AREAS OF NATURAL VALUE IN THE LUBELSKIE VOIVODESHIP

Summary. The aim of the study was to analyse selected aspects of environmental awareness of councilors in areas of natural value in the Lubelskie voivodeship. The study used data of the author's studies implemented in 2013 under the project "Environmental conditions and factors of economic functions' development in the areas of natural value of the Lubelskie voivodeship" funded by the National Science Centre. The study covered an area of 30 communes of the greatest natural value in the Lubelskie voivodeship according to the indicator developed by D. Guzal-Dec as a part of her study on natural value in rural and urban-rural communes in the Lubelskie voivodeship. Using a questionnaire survey, 383 councilors – 86% of the total – were subject to the research. Councilors from environmentally valuable communes showed their positive attitude towards the surrounding, especially valuable elements of nature, they, however, often had too low level of knowledge about protecting it.

Key words: environmental awareness, councilors, areas of natural value, Lubelskie voivodeship

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 15.04.2015

Do cytowania – For citation

Guzal-Dec, D. (2015). Świadomość ekologiczna radnych gmin przyrodniczo cennych województwa lubelskiego. J. Agribus. Rural Dev., 2(36), 217–224. DOI: 10.17306/JARD.2015.23